

Konu: Ruhsal İnsan
Yazı: 79

Uygar İnsan ve Türkiye

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Uygar insan olmak bir diploma sahibi olmak ve bilgi biriktirmiş olmaktan öte bir yaşam tarzıdır. Bu yazımda uygar insan olmanın ölçütlerinden söz edeceğim. Zira uygar insan, insanca yaşamının ne demek olduğunu bilir ve o yönde ilerleme sağlamanın yöntemlerini hem araştırır hem de uygular.

Uygar insan her şeyden önce düşünen, sorgulayan ve doğru olanı yapmaya çalışarak yaşamında gelişme sağlayan insandır. Sorgulamanın ise iki boyutu vardır. Birincisi, aktarılan bilgileri ezberleyip nakletmek yerine, onların nedenini ve amacını soruşturmadır. Yani, nakilci değil, akılcı olmaktır. İkincisi, karşımızdakini değil kendimizi sorgulamaktır. Zira her davranışımızın ve ağızımızdan çıkan her sözün sorumlusu biziz. Başımıza gelen naohş ve üzücü olaylarda da kendi payımız vardır. Bu pay az veya çok olabilir ama her olayda payımızın olduğunu ve bir miktar sorumlu olduğumuzu asla unutmamalım ve daima davranışlarımızı sorgulayalım.

Kendini sorgulayan insan kendini kontrol etmeyi de başarır. Kendini kontrol etmeyi başaran insan ise çevresiyle bütünleşir. Çevreden kasıt hem sosyal çevre hem de doğal çevredir. İnsan sosyal bir varlıktır. Bir aile sahibidir ve sosyal bir çevre içinde yaşar. Okul çevresi, iş çevresi ve arkadaş çevresi vardır. Kendini sorgulayan ve kendini kontrol etmesini bilen insan sosyal çevrede faydalı ve aranan bir insan olur. Uygar insan hem faydalı hem de paylaşımcıdır. Uygar insan kıskanç olmaz, aksine başarılı olanları destekler ve onların başarılarına katkıda bulunur. Uygar insan şiddetten hoşlanmaz. Karşı cinse saygılıdır ve asla şiddete başvurmaz. Bugün ülkemizde, maalesef, kadınlara karşı uygulanan şiddet kabul edilmez boyutlara ulaşmıştır. Bu durum insanlarımızın ve özellikle erkeklerin henüz uygarlıktan pek fazla pay almadıklarının göstergesidir.

Uygar insan doğaya da saygılıdır. Doğa deyince gündelik yaşamımızı sürdürdüğümüz ortamı kastediyorum. Yani evimiz, okulumuz, iş yerimiz ve sokaklarımız. Çevremizi kirletmemek bir uygarlık göstergesidir. Yere çöp atan kişi kendinden başkasını düşünmeyen, çıkarıcı ve bencil bir insandır. Hatta ona insan bile denemez. Beşer denir. "Beşer şaşar" diye bir atasözü vardır. Yani beşer, uzun vadeli düşünmeyen ve eylemlerinin sorumluluğunu almadığı için yanılan ve hata yapan kişidir. Amaç, beşer olmak değil insan olmak ve de üstelik uygar insan olmaktır.

Doğaya saygıdan söz etmişken doğal kaynakların tüketilmesinden de söz etmek gerekir. Doğal kaynakları büyük çapta tüketen zengin ve ekonomik olarak gelişmiş ülkelerdir. Göğe salınan karbondioksit gazı hem sera etkisi yaratarak iklim değişikliğine neden olmakta, hem de asit yağmurları oluşturarak ormanların ölümüne yol açmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler de doğanın yeraltı kaynaklarını tüketmeyi bir başarı ve gelişmişlik ölçütü saymaktadırlar. Oysaki bu tüketim yarışı kazanılması mümkün olmayan ve sonu hüsrarla bitecek olan bir ego mücadelesidir. Bu bencillik mücadelesi şehirleşmenin sonucudur. Dünyada insan nüfusunun % 29'u şehirlerde yaşarken bu oran günümüzde % 55e ve 2050'de % 70e ulaşacaktır. Şehirlerde oturanların sayısı arttıkça daha çok enerji tüketilecek ve daha çok çöp üretilecektir.

Gerçekten de çöp sorunu ciddi olarak ele alınması gereken bir uygarlık problemidir. Batı ülkeleri çöpleri organik ve inorganik olarak ayrı çöp bidonlarında ayırmakta ve ayrı fabrikalarda dönüştürmektedir. Zira çöpleri dönüştürerek yeniden kullanılabilir hale getirmek mümkündür. Bu konuda maalesef Türkiye gereken özeni gösterebilmiş ve altyapı çalışmalarını tamamlayabilmiş değildir. Bu doğrultudaki altyapı çalışmalarına hız vermek ve insanlarda çöpleri ayrıştırarak biriktirme bilincini uyandırmak devlete düşen önemli bir görevdir.

Fakat bizler devletin önderliğini beklemeden şimdiden çevreyi kirletmekten ve doğaya zarar vermekten kaçınalım. Çöpleri dönüştürmek için dahi elektrik enerjisine gerek vardır. Önemli olan daha çok çöp üretmek daha çok enerji tüketmek değil, aksine daha az çöp üretmek daha az enerji tüketmektir.

Enerjiyi yenilenebilir kaynaklardan elde etmek artık gelişmekte olan ülkelerin sorunu olmaktan çıkmış, tüm dünya ülkelerinin sorunu haline gelmiştir. Zira yer altı kaynakları sınırlıdır ve pek uzak olmayan bir gelecekte tükenenlerdir. Bu bakımdan sürekli gelişim peşinde koşmak ve enerji kaynaklarını tüketmekle insanlık çıkmaz bir sokağa dalmış durumdadır.

Gelişmek ve fakirliği azaltmak önemli olsa da bunun yöntemi nasıl olmalıdır? Örneğin, Türkiye doğalgaz ve petrol ithalatı yerine güneş ve rüzgâr enerjisine yönelse hem dışa olan bağımlılığını azaltır, hem de yeraltı kaynaklarının tüketilmesine daha az katkıda bulunmuş olur. Dolayısıyla doğaya daha saygılı davranmış olur.

Günümüzde dünyada elektrik enerjisi tüketiminde nükleer enerjinin payı sadece % 4,4 dür. Buna karşılık su, güneş ve rüzgâr enerjilerin toplam payı %9 dur. Geriye kalan % 86,6 oranı kömür, petrol ve doğalgaz oluşturmaktadır.

Dünyadaki su, güneş ve rüzgâr enerjileri sürekli ve bol miktarda elde edilemediklerinden nükleer enerji tercih edilir olmuştur. Bütün mesele bir tercih konudur. Eğer bir ülke endüstri alanında ilerleyecekse nükleer enerji santralleri kurması şarttır. Yok, eğer tarım, hayvancılık alanlarına önem verip fazla enerji gerektirmeyen teknolojilere yönelecekse nükleer enerji santralleri kurmasına gerek yoktur. Türkiye seçimini yapmış ve nükleer santral inşaatına başlamıştır. Bu seçimin ülkemiz için hayırlı olmasını can-ü gönülden arzularım. Nükleer sahada 22 yıl çalışmış bir uzman olarak, nükleer santral konusunun çok ciddi bir konu olduğunu ve devlet denetiminin şart olduğunu belirtmek isterim. Umarım ki devletimiz bu konuda gerekli adımları atmış ve tedbirleri almıştır. Nükleer santrallerden elde

edilen bol ve sürekli elektrik elbette ki ekonomik kalkınmaya büyük katkısı vardır. Ancak, kalkınım derken tökezleyip düşmemeye de özellikle dikkat etmek zorundayız.

Kalkınmak sadece ekonomik kalkınmakla ilgili değildir. Kalkınmada eğitimin de büyük payı vardır. Günümüzün eğitimi hem yerel hem de evrensel olabilmelidir. Zira evrensel değerlere yönelirken geleneksel ve yerel değerlerin yitirilmemesi önemlidir. Bu bağlamda anadilimiz olan Türkçenin korunması gereklidir. Dilimizi korumanın yolu da mümkün olduğu kadar yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar bulmaktır. Bunun için de istek ve çaba gerekir. Öncelikle dilimizi sevmeli ve onu yabancı sözcüklerin saldırısından kurtarmayı arzulamalıyız. Bu isteğe sahipsek, yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar bulmaya ve mümkün olduğu kadar yabancı sözcükleri kullanmaktan kaçınmaya çaba sarf etmeliyiz. Uygur insan kolayca kaçmaz, zor da olsa doğru olanı yapmaya çalışır.

Yabancı dil öğrenmek faydalı hatta gereklidir. Ama yabancı dili öğrenirken kendi anadilimizi yozlaştırmaktan da kaçınmalıyız. Yabancı dilde eğitim gençlerin farklı bir kültürün değerleriyle büyümelerine neden olmaktadır. Amaç dengeli bir eğitim sistemi geliştirmek ve geleneksel yerel kültürle evrensel kültürü bağdaştırırken kendi değerlerimizi kaybetmemektir. Bu bağdaşma da okullarında gençlere sadece bilgi aktarmakla sağlanamaz. Öğretim ile eğitimi birlikte götürebilmek önemlidir. Günümüzde, maalesef dünyanın birçok okulunda ve de Türkiye’de sadece öğretim yapılmakta eğitim ihmal edilmektedir.

Eğitim sözü eğmek, bükme ve şekle sokmakla ilgili iken, öğretim belli bir konunun kitaba bağlı kalarak aktarılmasıdır. Amaç, gençlere sadece bilgi aktarmak değil, aynı zamanda onların topluma yararlı, kültürlerine saygılı birer uygar insan olarak yetişmelerini sağlamaktır. Zira uygar insan kendi kültürünü tanıyan ve bilgi sahibi olmaktan öte bilgelik yolunda ilerleyen insandır. Bilge kişi sadece gündelik sorunları çözmeye çalışan ve olaylara kısa vadeli bakan bir insan olmayıp, üreteceği çözümün uzun vadeli etkilerini de hesaplayan ve hem doğal çevresine hem de insanlara bütünsel bakabilen insandır.

Eğer okullar öğretim ile yetinilmeyip eğitime de önem verilirse dünya daha yaşanılır, daha adaletli ve insanların daha mutlu olacakları bir yere dönüşür. Bunun için ilkokuldan itibaren çevreye ve diğer insanlara saygı ve sevgi aşılanmalıdır. Zira tek başına saygı korku ile yakından ilişkili iken, sevgi ile bütünleşmiş saygıda hoşgörü, anlayış ve duygu vardır. Duygulu olmak duygusal olmak demek değildir. Duygulu insan olaylara ve karşısındakinin durumuna katılarak faydalı olmaya çalışan insandır. Duygusal insan ise sadece kendi ile ilgilidir, duygusallığa kapılarak karşısındakine faydalı olmayı unutabilir.

Uygur insan hem bilge bir kişiliğe sahiptir hem de ruhsaldır. Ruhsallık toplumda yanlış anlamalara yol açan soyut bir kavramdır. Ruhsallığın ruh çağırma veya uçuk kaçık fikirlere inanmakla ilgisi yoktur. Ruhsal insan duygulu, anlayışlı ve çevresine sevgi ile yaklaşandır. İnsanların zaaflarını ve maddiyata bağımlılıklarını hoşgörür. Zira sevgi içermeyen kuru ve yavan bilgi faydalı da olamaz. Ruhsal insan gücünü ve kudretini sevgi ile yönlendiren insandır. Sevgi ve anlayışın her düzeyde olmasından yanayım. Sevgi ve saygı gündelik yaşamın her boyutunda olduğu kadar, ailede ve hatta devletin yönetim kadrolarında da olmalıdır. Yani, sevgi ve saygı tek yönlü değil, karşılıklı olmalıdır. Bunun sağlanması da ülkenin yöneticilerine, ana-babalara ve öğretmenlere düşen önemli bir görevdir. Bu görevi başardığımız oranda ruhsallık boyutunda ilerlemiş ve uygar insan olmuş oluruz.